

КОНТИНЕНТИ И ЊИХОВА ИМЕНА

Континенти представљају велике делове Земљине површине, који су (обично) са свих страна опкољени морима и океанима. Сама реч континент води порекло од истоимене латинске речи (*continens*) која је изведена од глагола *continere* која значи „држати заједно, садржавати”. Према томе, континент је онај део света (копна) који се „држи заједно” и чини јединствену и компактну масу.

Сви континенти имају пуно сличности и заједничких особина. Али, међу њима постоје и одређене специфичности и особености у погледу рељефа, климе, флоре и фауне и др. Осим тога, они имају и своја специфична „лична имена”. Она нису настала одједном, већ су настајала у једном дужем временском периоду. Стварана су пре свега, у складу са њиховим природногеографским положајем и одређеним друштвеноисторијским условима.

Данас је уобичајена подела континената на Европу, Азију, Африку, Америку (Северну и Јужну), Аустралију и Антарктик.

Европа и Азија представљају пространу копнену масу, у науци познату као Евроазија. Називи ова два континента своју генезу имају у семитском језику и стоје у корелативној вези. „Име Азија потиче од семитске речи *аџи* што на асирском језику значи исток. Грци су ту реч преузели од Феничана, а Римљани од Грка. Овај назив прихватили су и остали народи и он је временом раширен по читавом свету.”¹

Насупрот Азије, која је на истоку, континент који се налази на западу зове се Европа, што му и само име говори. И у њеном имену садржана је семитска основа. „Име Европа потиче од асирске речи *ereb* што значи залазак Сунца тј. запад, коју су Грци преузели од Феничана и применили је на западну обалу Егејског мора. Касније се тај назив проширио на цели европски континент.”² Из изворног жаришног простора у грчком сектору Егејског басена, појам Европе постепено се ширио на запад, северозапад, север и североисток. У осамнаестом веку, у складу са јачањем економских интереса, административном

¹ “Enciklopedija leksikografskog zavoda”, knjiga I, Zagreb, MCMLV, стр. 320.

² “Enciklopedija leksikografskog zavoda”, knjiga II, Zagreb, MCMLV, стр. 638.

организацијом и контролом руског простора према истоку, појам Европе коначно је био проширен све до планине Урал, истоимене реке, Каспијског језера и предгорја Кавказа.

Африка је други по величини континент на Земљи. Окружен је Атлантским и Индијским океаном, Средоземним и Црвеним морем. Није поуздано утврђено како је настало њено име и о томе постоји више различитих мишљења. „О настанку имена континента Африке постојало је више верзија још у најстарије доба. Стари Грци су познавали само северни део овог континента – обале Средоземног мора и узак појас копна према југу до великих пустињских пространа. Наводно, реч Африка је грчког порекла (*a, an* – без, *frikos* – таласање) тј. без дизања валова јер је пловидба уз обале источних средоземних делова била прилично безбедна, али се тај назив односио само на обални део континента. Римљани су ужарене, сунчане пределе називали *aprica* тј. сунчана земља (лат. *apricus* - сунчани) јер је у Африци Сунце у зениту па нема сенки и хлада. Стари феничани су Картагину називали *Afrigah* што на феничанском значи колонија, а то име се касније проширило и на јужније делове континента. Свештеници бога Амона, у Либијској пустињи која је била у саставу римске провинције Картагине, називани су Африканци. Ипак, у римско доба се назив Африка усталио по имену племена Афри, берберског племена са северозапада континента. Светоније, римски историчар (70-122 н.е.), у делу о животима римских владара наводи речи Цезара: „*Teneo te Africa*” („Држим те, Африко”) када је излазећи са лађе на афричко копно посрнуо и пао. Како се то сматрало лошим предзнаком, император се брзо снашао и изрекао наведене речи да би отклонио раније пророчанство да ће Рим изгубити Картагину и Африку.”³

Америка је континент између Атлантског и Тихог океана, на западној полулопти Земље. Њен назив долази од имена италијанског морепловца Америга Веспучија (1454-1512). Он је предузео два путовања у нови свет. Најпре 1499. године као члан једне шпанске мисије, а потом и 1501-1502 године када је као вођа португалске експедиције стигао до обала Средње и Јужне Америке. По његовом латинизованом имену Америкус (*Americus*), немачки географ Мартин Валдземилер, назвао је 1507. године земље Новог света Америка. То је касније било опште прихваћено упркос чоњеници да је нови континент још 1492. године открио Кристофор Колумбо.

³ „Политика” Београд, 3.10.2001. године, „Да ли знате?”.

Иначе, само име Америго представља романску (италијанску) форму старог германског имена Амалрих. Амалрих се звао и један од владара источних Гота (Острогота). То је било доста често име код Немаца у средњем веку. Јављало се у више облика, од којих су најчешћи Амалрих, Амелрих и Емелрих. Амел и Амало су скраћени облици у односу на име Амелрих. Оно спада у групу двосложних имена. Етимолошко значење његовог првог дела није у потпуности разјашњено. О томе постоји више различитих хипотеза и претпоставки, али ни једна од њих није заснована на научној основи. Његов други део чини германска реч рих (*rich*) чије је значење снажан, моћан. Она се веома често среће у германским именима као што су Фридрих, Хајнрих, Рихард и др. У савременој немачкој антропониими, ово име више није у употреби. Јавља се само као презиме, али у јако измењеној форми. Енрих и Енке су презимена изведена од њега која и данас постоје. Оно је ушло и у националне антропониимије других народа. Народи који су га примили, прилагодили су га свом језику и изговору. Италијани га изговарају као Америго, а Америкус је, као што је речено, његова латинизована варијанта.

Аустралија је најмањи континент и по површини и по броју становника. Налази се између Индијског и Тихог океана и захвата површину од 7.678.700 km². „У старом и средњем веку за Аустралију се није знало, али се претпостављало да у јужним морима постоји копно које су средњовековни географи називали „непозната јужна земља” (лат. *Terra australis incognita*). Отуда име Аустралија.”⁴

Према томе, сама реч Аустралија (*Australia*) представља латински придев у значењу јужна. При томе се термин јужна односи на екватор тј. „јужна” (*australia*) од екватора (непозната земља – *terra incognita*). „У време географских открића било је уобичајено да се за новооткривене области јужно од екватора користе разни термини изведени од латинске речи *australis* – јужни. Сходно томе, свако копно на јужној хемисфери (осим Африке) називано је тим именом. Географи Меркатор (1569) и Ортелиус (1570) употребљавали су термине “*contines Australis*”, односно “*Australis contines*” мислећи на копно насупрот јужне Азије. Педро Фернандез де Кирос открио је 1606. године Нове Хебриде верујући да је острво на које је пристао део великог јужног континента. Назвао га је “*Australia del spiritu santo*” а то се односило на (јужне) области све до самог јужног пола. У његовим мемоарима штампаним 1610. године “*Australia incognita*” појавила се на насловној страни. У

⁴ Мала енциклопедија „Просвета”, књига I, Београд, 1978. године, стр. 115.

енглеским и француским преводима из 1617. године Аустралија је представљена као “*terra Australia*”, односно “*la terra Australia*”. Пет година раније, холандски картограф Хесел Гериц, штампао је књигу која садржи холандски превод Де Киросових мемоара у коме је Аустралија приказана као “*Australia incognita*”. Сматра се да је ово најраније штампана употреба речи Аустралија. Од тада термини Аустралија, Australe или Australis почињу чешће да се користе у литератури.”⁵

Према томе, и континенти имају своја специфична имена којима се међусобно разликују. Међутим, њихова имена нису присутна само у географским атласима, туристичким проспектима, војним картама и слично. Она су заступљена и у многим другим сегментима друштвеног живота код многих народа. По њима су названи многи луксузни хотели, ексклузивни ресторани, знамените културне институције и др. То је случај и у Србији, у којој су по Европи и Америци назване и неке воденице. Каква част за Европу и Америку! „Историчари су забележили да је после ослобођења од турског ропства 1877. године, Топлица имала 114 воденица у прокупачком срезу, 22 у добричком, док за косанички није било података. Готово о свакој постоји легенда у народу, а неке од њих имају и необична имена као Америка и Европа.”⁶

Трифун Павловић

⁵ “The Australian Encyclopedia”, Volume 1, Sydney, 1925, стр. 191.

⁶ Д. Борисављевић: „Све воденице на списку”, „Политика” 29.09.2004. године.